

КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 796.032.2

ББК 75.578

Сергій Рихлюк, Людмила Голіневич

ПРИКАРПАТТЯ ГІМНАСТИЧНЕ: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

У статті подано короткі історичні відомості про становлення і розвиток спортивної гімнастики на Прикарпатті, висвітлено головні досягнення гімнастів Івано-Франківської області.

Ключові слова: *Прикарпаття, спортивна гімнастика, спеціалізована спортивна школа.*

In the article short historical information is presented about becoming and development of sporting gymnastics on Prikarpatya, main achievements of gymnasts of Ivano-Frankivskoy of area.

Key words: *Prikarpatya, sporting gymnastics, specialized sporting school.*

Постановка проблеми. У Європі XIX століття гімнастика займала особливе місце в розвитку спортивного руху. Вона входила до складу програми фізичного виховання молоді, особливо в Швеції й Німеччині, а також Чехії та Польщі [4].

На початку XX століття гімнастика відіграла важливу роль у становленні фізичної культури серед українців, а перед Другою світовою війною цей вид спортивної діяльності широко був представлений в спортивних товариствах “Сокіл”, “Січ”, “Пласт”, “Сокіл-Батько” й “Луг”. У значній мірі гімнастика була поширена в школах Галичини, в яких навчалася українська молодь.

У середовищі українських соколів гімнастична секція “Сокола-Батька” постала в 1927 р. у Львові під орудою тренера М.Троля. Уже 19 червня 1927 р. у Львові у виконанні вільних гімнастичних вправ узяли участь 460 юнаків і 382 дівчини. Під час гімнастичного свята було продемонстровано 150 різних гімнастичних пірамід. У цьому ж році були zorganizовані курси з підготовки інструкторів гімнастики під проводом С.Гайдучека [1; 4].

Перші змагання з гімнастичного багатоборства серед гімнастичних секцій “Сокола-Батька” відбулися у Львові 7 квітня 1937 року [3; 4; 5]. Подібне окружне гімнастичне свято, організоване гніздом “Сокола”, відбулося в Станіславові 5 вересня 1937 року, яке можна вважати початком розвитку сучасної спортивної гімнастики на Прикарпатті.

На сьогоднішній день відсутні будь-які системні дослідження щодо розвитку спортивної гімнастики як у регіонах, так і в Україні. Сподіваємося, що дана робота дасть поштовх до цих досліджень, які дозволять створити повну історію становлення та розвитку спортивної гімнастики в Україні.

Мета роботи – розкрити генезис спортивної гімнастики на Прикарпатті та вивчити вклад окремих фахівців у підготовку висококваліфікованих гімнастів.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовували опитування, вивчення архівних документів ДЮСШ, звітів про спортивні змагання.

Результати досліджень. Станіславська ДЮСШ була заснована 1946 р. Школа не мала своєї спортивної бази. Заняття зі спортивної гімнастики проходили в спортивному залі ДСТ “Іскра”, де пізніше був заснований кінотеатр ім. І.Франка. Школа нараховувала дві групи гімнастів, першими тренерами працювали П.Горінов та Т.Фоміна.

У 1947 р. міський відділ освіти виділив для спортивної школи приміщення в СШ №2, де першим директором став Д.Зембицький.

У 1956 р. директором був призначений Тер-Гукусян, у цьому ж році під гімнастичний зал був виділений костел на вул. Радянській. На той час кількість груп у спортивній школі значно збільшилася завдяки ентузіазму тренерів В.І.Волошинського, В.Шарової, О.М.Качалової, І.Г.Кривої, І.Г.Медведева, Б.В.Гузана, А.В.Леоничева, В.І.Качалова, М.Черданцевої, Н.В.Савчишиної, Ю.Д.Дереги, Р.Н.Гірняка. Гімнасти школи починають брати участь у республіканських змаганнях зі спортивної гімнастики та акробатики, серед них: І.Іванова, Л.Байер, М.Муринник, Т.Дождева, Т.Гордієнко, Т.Радько, А.Пакулов, О.Косичев, О.Шумелда.

Фото 1. Антон Горальчук – директор СДЮСШ №1, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.

У 1958 р. було призначено нового директора спортивної школи випускника Львівського інституту фізичної культури й вихованця відомого українського гімнаста Віктора Чукаріна Антона Горальчука (фото 1), який своєю відданою працею та власним прикладом, об'єднавши довкола себе однодумців, дав новий поштовх для розвитку не тільки спортивної, але й художньої гімнастики, акробатики, легкої атлетики, волейболу, баскетболу, футболу, кульової стрільби, тенісу. У зв'язку із збільшенням кількості навчальних груп виникло гостре питання, пов'язане з будівництвом нового спортивного залу. Завдяки наполегливості А.Горальчука та підтримки громадськості міста в 1964 р. був споруджений зал для спортивних ігор, а в 1971 р. сучасна гімнастична зала, обладнана всім необхідним на той час для підготовки висококваліфікованих гімнастів. На базі Івано-Франківської ДЮСШ почали проводитися всеукраїнські та всесоюзні змагання

і навчально-тренувальні збори. Це стало поштовхом до розкриття нових гімнастичних талантів Прикарпаття: К.Ватутін – майстер спорту СРСР з акробатики, Н.Столярова – майстер спорту СРСР зі спортивної гімнастики, Б.Шор – майстер спорту зі спортивної гімнастики, член збірної команди УРСР, неодноразовий чемпіон першостей УРСР та призер чемпіонату СРСР зі спортивної гімнастики 1972 р.

У 1980 р., урахувавши високі досягнення в спорті, Державний комітет з фізичної культури і спорту України надає Івано-Франківській ДЮСШ статус спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву зі спортивної гімнастики. Тренерсько-викладацький склад поповнюється новими перспективними фахівцями, серед яких: О.Качалова, В.Качалов, В.Масленников, В.Горошко, Є.Русанов, Ю.Пилипенко, Б.Хомин, Л.Пушкарьова, В.Афанасьєв, С.Тоцький та Л.Тоцька, В.Фоменко, С.Артем'єв, В.Ровинський та Л.Ровинська, О.Шумелда, Б.Борчук, В.Лук'янов та І.Лук'янова, Ю.Володін. Завдяки їх наполегливій праці на Прикарпатті виростає нова плеяда талановитих гімнастів, членів збірної команди Івано-Франківської області, неодноразових переможців республіканських та всесоюзних змагань. Серед них: Н.Андрєєва – майстер спорту, чемпіон молодіжної першості СРСР, член молодіжної збірної СРСР (1981–1986 рр.) – тренер заслужений тренер України Л.Пушкарьова; Ю.Тодер – майстер спорту з 1983 р., випускник Кам'янець-Подільського педагогічного інституту, викладач Івано-Франківського коледжу фізичного виховання, підготував 4 майстрів спорту України; С.Рихлюк – майстер спорту з 1986 р., випускник Тернопільського педагогічного інституту, викладач факультету фізичного виховання і спорту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, підготував 7 майстрів спорту України;

С.Семенюк – майстер спорту з 1988 р., випускник Тернопільського педагогічного інституту, підготував 1 майстра спорту України, тренер Івано-Франківської СДЮСШОР №1 – тренер заслужений майстер спорту УРСР Б.Шор; майстри спорту СРСР С.Харій, Л. Гавриньова, Т.Осіпова, І.Мельничук (1984 р.) – тренер Б.Хомин; Ю.Клюкова – майстер спорту України, член олімпійської збірної команди України з фрістайлу, учасниця Зимових Олімпійських ігор у Нагано (8 місце); Д.Згоба – заслужений МС України зі спортивної гімнастики, член національної збірної команди України, неодноразова призерка чемпіонатів світу та Європи – тренер вихованка Івано-Франківської СДЮСШОР №1, майстер спорту зі спортивної гімнастики, заслужений тренер України О.Крижанівська; Ф.Хашалов – МС зі спортивної гімнастики, чемпіон світу з акробатичного фітнесу в Лас-Вегасі (2006 р.), О.Дрімлюга – член збірної команди України зі спортивної гімнастики й багато інших. За високі спортивні досягнення та вклад у розвиток спортивної гімнастики на Прикарпатті звання “Заслужений працівник фізичної культури та спорту” присвоєно багаторічному директору школи Антону Горальчуку (1993 р.). Але справа невтомного ентузіаста спорту продовжується по сьогоднішній день.

За часи незалежності України тренерами Івано-Франківської СДЮСШОР підготовлено 51 майстра спорту України, 55 кандидатів у майстри спорту та більше 2500 гімнастів різних розрядів зі спортивної гімнастики. Сьогодні у школі займається понад 500 учнів, з ними працюють 23 висококваліфіковані тренери-викладачі, більшість з яких є випускниками цієї спортивної школи. На даний час керівництво школою здійснює майстер спорту зі спортивної гімнастики Людмила Голіневич.

Івано-Франківська СДЮСШОР кожного року на спортивно-мистецькому святі “Ніка” визнається кращою серед спортивних шкіл області, а в номінації “Олімпійська Надія” відзначена вихованка школи, майстер спорту міжнародного класу, заслужений майстер спорту України Дарія Згоба (фото 2), як кращий тренер Прикарпаття нагороду заслужений тренер України отримала Оксана Крижанівська.

Фото 2. Дарія Згоба – студентка факультету фізичного виховання Прикарпатського національного університету, володарка срібної медалі чемпіонату Європи у вправах на колоді й золотої медалі на брусах VIII літньої Універсіади 2007 року, заслужений майстер спорту України.

Найважливішими досягненнями цього тандему є срібна медаль чемпіонату Європи 2007 р. у вправах на колоді, золота медаль у вправах на брусах під час VIII літньої Універсіади 2007 р. у Гонконгу. Є всі надії, що Дарія Згоба вибере ліцензію на участь у XXIX Олімпійських іграх у Пекіні.

Другим за значимістю центром спортивної гімнастики на Прикарпатті є місто Калуш. За час свого функціонування спортивна Калущина дала Україні майже двісті майстрів спорту. У силу певних обставин чимало з них проживають далеко за її межами, а декого вже немає серед нас. Та дізнатися про кожного з них, про те, як склалася їх спортивна доля чи просто життя, можна з цієї статті.

Калущина – мальовничий куточок української землі з давніми спортивними традиціями. Ще на початку двадцятого століття тут вирувало спортивне життя. Проте популяризація спортивної гімнастики відбулася трохи з часом завдяки майстерності та

наполегливості першого майстра спорту зі спортивної гімнастики на теренах Прикарпаття (1961 р.), нині голови ради ветеранів спорту Калуша Володимира Когутяка, випускника Івано-Франківського технікуму фізичної культури (1956 р.) й Львівського державного інституту фізичної культури (1963 р.). Першим його тренером був І.Г.Медведев, а захоплення гімнастикою прищепили відомий на Прикарпатті фахівець із плавання брат Юліан та вчитель фізичного виховання Микола Самолов. У 80–90-х рр. ХХ століття В.Когутяк працював директором ДЮСШ “Авангард” виробничого об’єднання “Хлорвініл” (м. Калуш) та заввідділом у справах сім’ї, молоді, фізичної культури і спорту Калуського міського виконавчого комітету. Як тренер підготував цілу плеяду майстрів спорту зі спортивної гімнастики. Серед його вихованців майстри спорту СРСР Надія Гузій, Володимир Ковдра – чемпіон області серед школярів (1966–1969 рр.), призер першості України серед школярів (1969 р.), чемпіон області серед дорослих (1969–1973 рр.); Ірина Гаврилів та Надія Гучко.

СК “Нафтохімік” (раніше – СК “Кристал”) профкому ЗАТ “Лукор” та ВАТ “Оріана” – один із найпотужніших спортивних підрозділів Калущини. До його активу належить гімнастичний зал у палаці культури “Юність”, де з 1966 р. працює Ярослав Книшук, старший тренер зі спортивної гімнастики, випускник Івано-Франківського технікуму фізичної культури (1966 р.) й Львівського державного інституту фізичної культури (1972 р.). За свою спортивну кар’єру тренера підготував більше двадцяти майстрів спорту зі спортивної гімнастики. Серед них: Бабитко Михайло – випускник ДЮСШ спортивного клубу “Кристал” концерну “Оріана”, Вищого училища фізичної культури Києва, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, призер республіканських змагань в Івано-Франківську (1993 р.), першості України (Біла Церква, 1996 р.), член національної збірної команди України з фрістайлу, нині артист Київського цирку; Василюк Володимир – випускник Львівського училища олімпійського резерву, Львівського державного інституту фізичної культури, член збірних команд Івано-Франківської області, чемпіон України та СРСР серед школярів, других Молодіжних ігор у складі збірної команди ДСТ “Авангард”, Збройних Сил СРСР у складі збірної Прикарпатського військового округу, тренер зі спортивної гімнастики ДЮСШ спортклубу “Кристал”; Гучко Надія – випускниця Львівського училища олімпійського резерву, член збірної команди області, майстер спорту СРСР із 1989 р.; Долошинський Ігор – випускник Львівського училища олімпійського резерву, Львівської політехніки (1993 р.), Тернопільської академії народного господарства, майстер спорту СРСР із 1989 р., неодноразовий призер першостей ДСТ “Авангард”; Кизимишин Михайло – випускник Львівської політехніки (1998 р.), майстер спорту СРСР із 1991 р., член збірних команд Івано-Франківської області та ДСТ “Авангард”, чемпіон України серед школярів і юнаків, працівник ЗАТ “Лукор”; Коновалик Тарас – випускник Ленінградського військового інституту фізичного виховання (1988 р.), неодноразовий призер першостей ДСТ “Авангард”, нині викладач кафедри фізичного виховання Санкт-Петербурзького Нахімовського морехідного училища; Корольов Володимир – член збірної команди ДСТ “Авангард”, майстер спорту СРСР із 1978 р., чемпіон України серед школярів (1970–1973 рр.); Метелишин Ігор – випускник Львівського училища олімпійського резерву, двічі чемпіон України серед школярів, чемпіон Збройних Сил СРСР, чемпіон СРСР серед училищ олімпійського резерву; Наконечний Віталій – майстер спорту України, член національної збірної команди України зі спортивної гімнастики з 2001 р., випускник Київського училища олімпійського резерву,

чемпіон України серед школярів (1998 р.), призер кубка України (2002 р.), чемпіон України серед дорослих (2004 р.); Словак Руслан – випускник Львівського училища олімпійського резерву, Кам'янець-Подільського педінституту імені В.Затонського. майстер спорту СРСР із 1985 р., чемпіон України серед школярів (1984–1986 рр.), чемпіон ДСТ “Авангард”, працює тренером зі спортивної гімнастики в ДЮСШ ФСТ “Нафтохімік”, підготував двох майстрів спорту України.

Вагомий вклад у розвиток спортивної гімнастики на Прикарпатті вніс тренерсько-педагогічний колектив Коломийської ДЮСШ №1, яка заснована в 1947 р. як філія Калуської ДЮСШ, де розвивалися відділення волейболу, боксу, гандболу, легкої атлетики та шахів. А відділення спортивної гімнастики відкрилось у 1955 р. із побудовою гімнастичного залу завдяки директору школи І.М.Лопачаку – відміннику народної освіти, заслуженому вчителю України. Першими тренерами зі спортивної гімнастики стали: О.Карушкін, Л.Комаров, А.Малик, А.Лапшин, О.Поляков, Р.Красуля та С.Красуля. Завдяки наполегливій праці тренерів-викладачів у Коломийській ДЮСШ підготовлено майстрів спорту зі спортивної гімнастики, серед яких: О.Стражник, В.Красношок, О.Красуля, Т.Дзюбинський, В.Рудницький, В.Нечипорчук, А.Ніньовський, К.Красуля.

На прикарпатській землі в 60-х роках минулого століття розвивалася спортивна гімнастика в інших районах. Так, у Долині (1962 р.) відкрилася секція гімнастики під керівництвом тренера Шауліса Михайла, після нього працювали відомі фахівці Парфанович Роман та Ляшук Ростислав, які згодом стали викладачами кафедри теорії та методики фізичного виховання Кременецького педагогічного інституту.

Спортивна гімнастика культивувалася в Снятині (1958–1961 рр.), в Городенці (1965–1972 рр.), де тренером працював М.Когут – директор Чернелицької середньої школи, а Б.Мицкан (1970–1971 рр.), випускник Кременецького педагогічного інституту, нині – доктор біологічних наук, професор, заслужений працівник освіти, завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка кваліфікованим гімнастом став завдяки тренеру Б.Шияну (нині – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури України, завідувач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського педагогічного інституту імені В.Гнатюка).

Гімнастичний осередок функціонував також у Косові. Проте швидкий прогрес гімнастики в другій половині ХХ століття вимагав принципово нових умов, обладнання, коштів. Тільки Івано-Франківська СДЮСШОР завдяки старанням її колективу й особливо директора А.Горальчука зуміла довести свою спроможність готувати висококваліфікованих гімнастів на даному етапі розвитку європейської й світової спортивної гімнастики.

Висновок

Сокільська гімнастика, яка прийшла на Прикарпаття на початку ХХ століття у вигляді відносно простих гімнастичних вправ, трансформувалась у потужний гімнастичний рух, який привів до становлення сучасної спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву з її висококваліфікованими тренерами, спроможними виводити на гімнастичний поміст спортсменів європейського і світового масштабу.

1. Kwasta W. Gimnastyka: Przewodnik Sportowy. – Warszawa, 1933. – 57 s.
2. I Krajewi Sokilski Pryładowi Zmahannia // Zmah. – 1938. – №13. – S.2.

3. Ruchankowy Weczir. "Sokola-Bat'ka" i Sokilskich hnizd Lwowa. – Zmah. – 1937. – №11. – S.2.
4. Saborniak S., Kultura Fizyczna ludnosci ukrainskiej na zceniach polskich (1868–1939). – Rzeszów, 2007. – S.435.
5. Welyczawe Okrazne Swiatio w Stanislawowi // Zmah. – 1937. – №31. – S.3.
6. Андрусів І. Західноукраїнські молодіжні товариства Сокіл, Січ, Луг. – Івано-Франківськ, 1992. – 180 с.
7. Вацеба О. Нариси з історії Західноукраїнського спортивного руху. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.

СПОРТ ДЛЯ НЬОГО – НОРМА ЖИТТЯ

Фото 1. Юрій Гудз – студент факультету фізичного виховання і спорту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2000–2005 рр.), а нині – вчитель фізичної культури загальноосвітньої школи №3, чемпіон України з військового багатоборства 2001–2005 років, срібний призер міжнародних змагань із військового багатоборства 2006 року, майстер спорту України.

Захоплюватися спортом рахів'янин Юрій Гудз почав під час перебування у Збройних силах України. До призову в армію закінчив міську загальноосвітню школу I–III ступенів №2. Вчився, як і більшість його ровесників. Ніхто з рідних і близьких йому людей не полюбляв жодного виду спорту. Спочатку служив у Полтаві, у військах зв'язку. Командири помітили в юнакові хороші фізичні дані й запропонували займатися військовим багатоборством – рукопашним боєм, стрільбою, плаванням, бігом від 100 до 5000 м, підтягуванням на перекладині та стрибками в довжину. Після строкової служби закінчив шестимісячну школу прапорщиків, і молодого військовослужбовця перевели на роботу до Мукачєвого, де служив у військовій частині старшиною, деякий час виконував обов'язки командира взводу. Тут продовжив удосконалювати спортивні навички.

Перше серйозне випробування, як спортсмена, відбулося під час чемпіонату 28 військового корпусу протиповітряної оборони з військового багатоборства у Львові. Нагородою стали перше місце з бігу на стометрівці й друге – на 3000 метрів. Тоді Юрій подумав: це тільки початок. Далі готувався до зимового чемпіонату Західної України 2001 року на військовій базі тренувань у Бродах (Львівська область). Тоді вперше став чемпіоном із військового багатоборства, відчув смак перемоги. У зв'язку з реформуванням частини був звільнений в запас і повернувся до Рахова. Встиг закінчити з відзнакою Львівське училище професійної підготовки працівників міліції, працював у РВ МВС України, не полишаючи займатися спортом. На обласних змаганнях серед працівників органів внутрішніх справ Юрій виборов призове місце.

Ще раніше, в армії, юнак зрозумів, що повинен наздогнати в житті те, що упустив, коли навчався в школі, – подолати прогалини в знаннях. Систематичні заняття спортом організували його, допомогли сконцентрувати зусилля саме в